

השבועון, המייחד אותו מכל שאר העיתונים בארץ, הוא השימוש בצילומים. ד"ר מה שאין בצילומים המופיעים בעולם הזה כדי להוכיח עד כמה יכולה המצלמה להיות לא אובייקטיבית. טלו לדוגמה את תמונת נותיהם של בן-ארי ושל מוטי הוד בכתבה "פצצת הזמן שהתפוצצה לפני זמנה" בגיליון מספר 2150 (ע"ע 37-36). די להתר-בונן בתדמיתו ה"חתיכות" של הוד ולהת-וותר לתמונתו של בן-ארי, המצולם מזווית גבוהה המבליטה את ממדיו גופו ומעוותת את פניו, כדי לדעת למי תנונה אהדת המערכת. וזהו רק דוגמה אחת מתוך ארץ ספור אחרות.

אגב, גם בכך מדאפיין העולם הזה שהוא מראה לקוראיו בדיקוק את מי הוא אוהב ואת מי הוא שוטם, ואין הוא נתפס בהקשר זה לשום יומרות של אובייקטיביות עיתונאית.

עור גראפי אחר שהשבועון מרבה להשתמש בו הוא פירסומם של תצלומי מיס"מכים (המופיעים עדיין לרוב בצורת תשליל-נגטיב — אף על פי שדרך שיכפול כזאת כבר מומן איננה מקובלת, וגם כאן מנוצלת ההשפעה שיש לצירוף הצבעים — שחור-לבן, המתקבלת כתוצאה מכך). על רקע כל האמור לעיל, מתעוררת השאלה, אם אין תדמיתו הסנסציונית של העולם הזה גורעת מחשיבותו ומהשפעתו של המידע הפוליטי הסובסטיבטי הנחשף בעמודיו, דומה שבשטח זה חלה בשנים האחרונות תמורה ניכרת. אנשים שוב אי-גם מוצאים לנחון להצטדק כאשר הם מצטטים מדברי העיתון, וגילוייו זוכים להתייחסות רצינית גם בקרב רבים המסרימים להצהיר על הסתייגותם ממנו. במידה זאת או אחרת כרוך השינוי במעמדו של העיתון בתמורה שחלה בעמדתה של החברה הישראלית כלפי המימסד. עם כל זאת, עומדת בעינה השאלה שהצגנו לעיל: בדבר השפעת התדמית הסנסציונית של השבועון על ההתייחסות לגילוייו.

עקביות בולטת בעמדות

בנוסף ל"מקופים" עיתונאיים ולסיפורים סנסציוניים מחדר המיטות או מאולפני השידור והקולנוע, מצוי בעולם הזה, מר-כיב נוסף, הלא הוא המרכיב הפובליציסטי, וגם בשטח זה, כמדומה, מתאפיין השבועון במידה בייחודיות. אין לשכוח כי במשך שתי קאדנציות היה לתנועה פוליטית אשר שמה היה זהה לזה של השבועון, ייצוג בכנסת. היתה זו תוצאתו של תהליך חריג, שבו התהפכו היוצרות: במקום ש-מיפלגה תייסד לה ביטאון, כמקובל, בא העולם הזה וייסד לו, תנועה פוליטית משלה. כתוצאה מכך, נוצר, כמדומה, עירוב תחומים מסויים, בין הצגתן של עמדות פוליטיות לבין טיפול פובליציסטיי בעצות השעה.

מן הראוי לציין כי, בניגוד למקובל ברוב המיפלגות, מתאפיינות העמדות הפוליטיות של העולם הזה בעקביות בולטת. תורמת לכך, מן הסתם, העובדה, כי ניר סתון של העמדות הללו, ופיתוחן של התי-זות עליהן הן נשענות, נעשה על דרך הכתיבה הפובליציסטית, בידי עורכו הראשי של השבועון, אורי אבנרי, בעוד ש-בדרך כלל מתגבשות עמדות כאלה כתוצאה ממאבקי-כוח רעיוניים ואחרים בין מר-כיבי המיפלגה.

אגב, נראה כי הדגשת העקביות של עמדותיו לאורך השנים, היא בגדר מוטיב מרכזי בכתיבתו הפובליציסטית של אבנרי. לא מכבר ניתן לכך ביטוי במאמרו "או מה אם אנחנו דוקאנו" (25.10.78), ובשום פנים אין זאת הדוגמה היחידה לנטייה זו. גם המקום הבולט המוקדש בשבועון ל-מדור זה היה העולם הזה שהיה, הוא חלק מאותה תיסמונת.

גודה על האמת, נראה לנו כי אורינגטצי-יה מוגזמת זו על העבר יפה להיסטוריו-נים, יותר משהיא יפה לעיתונאים. העולם הזה, לדעתנו, איננו זקוק לה כדי להור-יכה כי הוא ממלא תפקיד ייחודי בחיים הפוליטיים במדינה.

עד כאן מאמרה של דינה גורן. אין אנו מסכימים עם כל מה שנאמר בו ובוודאי שיש לנו השגות על כמה מקביו עותיה. אולם על כך — ברשימה נפרדת.

דינה גורן

זה. ועד עובדי ארקיע אף הגיב בהכרות שביחה על מה שנאמר באותה שיחה כיחס לכוננת שרה-אוצר לגבי עתיד החברה. עם שובו לארץ השתפק שרה-אוצר בכך שהכחיש, בחצי פה, חלק מן הדברים. הי-מאלף בכל הפרשה הוא כי איש לא עורר את השאלה, כיצד הגיע תוכן השיחה ליד-עית מערכת העולם הזה, וגם לא נשאלה שאלה נוספת, שכמותה כשאלת תם — כיצד ייתכן בכלל שתרשם בפירוט סטנוגרמי כזה שיחה בשניים בארוחת-צהריים במי-סד? עדה? התייחסותם של הנוגעים בדבר ל-פירסום השיחה, מבלי שיעוררו כלל את התהיות המתבקשות מצורת הפירסום הזאת, יש בה כדי להעיד, עד כמה רב האשראי שממנו נהנה כיום השבועון, ועד כמה נחשבים מקורות המידע שלו להיות אמי-נים.

שיטת הכתיבה האלמונית איננה נהוגה כאשר מדובר הוא בכתבות תחקיר, המר-פיעות בדרך כלל בחתימת הכתב. אף על פי שגם כתבות אלה מוצגות לרוב בהתאם לכללי עריכה סנסציוניים, לא תמיד כר-ללים תחקירים אלה גילויים של ממש. לדוגמה — כתבת השער (האחורית) בגי-ליון 2147 מיום 25.10.78 על "שכונת המיליונרים בקיסריה". הנושא ללא ספק ראוי לטיפול, וזאת בין השאר על רקע הממד החברתי שלו. המוטיב של עושרם המופגן של בעלי הוילות, לעומת מצוקת הדיור השוררת במדינה עובר, במרומ, כחוט השני לאורך הכתבה כולה. עם זאת יש, כמדומה, טעם לפגם בהתייחסות לכמה מבעלי הוילות, ובלמיות המשתמעות

מרצה תתיקשורת ד"ר גורן תופעה ייחודית בנוף העיתונות הישראלי

לגביהם, במיוחד אמורים הדברים בשר השיכון, ובדרך שבה הוא מוזכר בכתבה. אף על פי שכאמור, יכול השבועון לזי-קוף לזכותו לא מעט גילויים מרעשים באמת בתחום הפוליטי והכלכלי, ולמרות שערובי אינם מוירים עצמם מטיפול בחו-מר סנסציוני מן הסוג המכונה בחו"ל "סי-פורי משרות", נראה לנו כי המרכיב הצורני הוא שמעניק לשבועון את תדמיתו ה"סנסציונית", יותר משעושים זאת המר-כיבים התוכניים.

הדבר בולט במיוחד בשערים של השבוע-ון, ומתבטא אפילו בצבעיו. כל קורא עי-תונים מברך רגיל לראות את הצירוף של לבן, אדום ושחור המאפיין מאז ומתמיד את שערי העולם הזה. זהו צירוף אפקטיבי מאד, המשפיע גם על אלה הרגילים מאד לראותו, מושך שימת לב ויוצר התייחסות. כמו שכבר הערנו בהקשר לשער שבו מר-פיע האלוף גוגן — לא תמיד יש כיסוי לכתורות המופיעות בשערים. במקרים אחר-ים, כמו למשל בגיליון מספר 2149, המכריז בשערו הקדמי — "ארליך אשם", מושגת הכותרת הסנסציונית כתוצאה מ-מישחק עריכה.

מישחקי מלים מאפיינים גם הרבה מן הכותרות שבגוף השבועון, ולא פעם נזי-קקים העורכים למטבעות לשון מקוריות, אותן הן טובעים בכישרון אמצאה ראוי לשבח. בהתאם לצורך, לדוגמה, הברקתו של אורי אבנרי בשבוע הבחירות לעיר-יות (גיליון 2149) כשהכתירה את מדורו "הגדון": בכותרת, "עירום ועיריה". מאפיין דומיננטי נוסף בצורת עריכתו של

"העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל-אביב, רחוב גורדון 3, טלפון 03-243386. תאריך: 136 • מען מברקי: "עולמפרם" • מורפם ב"הדפוס החדש" בע"מ, תל-אביב, רח' בן-אביגדור • הפצה: "גד" בע"מ • גזופות: צינקהרפיה "כספי" בע"מ • העורך הראשי אורי אבנרי • העורך: אורי אבנרי • עורך תבנית: יופי שנקן • עורכת כיתוב: נורית יהוראי • ראש המינהלה: אברהם פיטון • מח' המודעות: רפי זכרני • המו"ד: העולם הזה בע"מ.

קיא ירי

מדוי פעם מתריסים כלפינו, שמדור זה, המוקדש לסיפורים שמאחרי הסיפורים המתפרסמים בעולם הזה, להשתל-שלותם ולנושאי הלואי הקשורים בהם, עוסק יותר מדי בספיתח עצמית על השכם. אין אנו מסכימים עם דיעה זו. הביקורר העניינית הנוקבת ביותר על העולם הזה מופיעה דווקא מעל עמודי העולם הזה. אין זו תמיד ביקורת עצמית.

בגיליון חודש דצמבר 1978 של אותות 78, כתביעת לפירסומת, שיוק ותיקשו-רת המונים, המוצא לאור עליידי איגוד הפרסומים בישראל, התפרסמה רשימת ביקורת על העולם הזה, פרי עטה של הד"ר דינה גורן, הד"ר גורן, מומחית לתיק שורת במכון לקומוניקציה של האוניבר-סיטה העברית בירושלים. היתה מהפעילות המרכזיות בד"ש ונכללה ברשימת מוע-ידי מיפלגה זו לכנסת. **להן מאמר הביקורת שנה לראש כל שינויים, או תוך השמטה קנה כיכר:**

העולם הזה — שבועון החדשות הישראלי — הוא ללא ספק תופעה ייחודית בנוף העיתונות הישראלי וזאת על אף שלא פעם במשך שנות קיומו היו נסיו-נות לחקות אותו, ולמרות שגם השבועון עצמו, לא נמנע מלאמץ לעצמו דפוסים שפותחו קודם לכן בעיתונים אחרים. יחור-די של השבועון בא לו, כמדומה, מהיותו תערובת מיוחדת במינה, שאין לה אח-ורע לא בעיתונות הישראלית, וגם לא בוו של מדינות אחרות, הלא נזאנים עי-תונאיים, שבדרך כלל לא נמצא אותם בכפיפה אחת. משום כך קשה להגדיר את אופיו של כתביעת זה. מי שירצה להגדירו כעיתון "צהוב" ורודף סנסציות ולולת, לא יתקשה להוכיח את טיעונו. אולם גם מי שיתארו כאמצעי ראשון במעלה להפצת מידע פוליטי, יהיה צודק באותה מידה עצמה.

מידע פוליטי ממדרגה ראשונה

ישנם כארבע שלגבי דידם מהווה העיתון גם מקור ממנו הם שואבים השראה רעיו-נית. עורכי השבועון טוענים כי המדי-ניות שהם נוקטים — של כריכת ידיעות פוליטיות עם רכילות וסופנים כלכליים עם סיפורי חדר מיטות — מנוחית בראש ובראשונה על ידי שיקולים של תפוצה, שכן מיספר הקוראים המעוניינים בגילוייו הרציניים של העיתון, איננו גדול די הצור-ך על מנת להבטיח את קיומו. אולם אם נתעמק מעט בניתוח הכתבות המופיעות בשבועון — לא רק מן הבחינה התוכנית, אלא גם מן ההיבט העריכתי והצורני שלהן, ניזווכח כמדומני, כי המאפיינים הסנסציו-ניים של העיתון הם מורכבים הרבה יותר, ואינם נובעים רק מצירוףם של נושאים הנחשבים "סנסציוניים" למנת הדיווחים הרציניים, כביכול.

במלים אחרות — המימד הסנסציוני הי-מאפיין חלק גדול ממה שמציע השבועון, מושג לא פעם באמצעים של קביעת כור-תת, שילוב צילומים מתאימים וטכניקות